

УДК [37.091.33-027.22:796:81'243]:373.24

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10\(15\)-288-296](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10(15)-288-296)

Трофаїла Наталія Дмитрівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, 20304, <https://orcid.org/0000-0002-9865-6133>

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті здійснено аналіз можливих способів використання ігрових методів у процесі вивчення іноземної мови в закладах дошкільної освіти. На основі аналізу численних наукових праць, з'ясовано, що одним із ефективних методів вивчення іноземної мови є метод гри. Оскільки, дидактична гра здатна зробити перехід до навчальної діяльності плавним і більш комфортним для дітей. Вона підвищує емоційну складову освітнього процесу і передусім кожного заняття, здатна істотно підвищити ефективність засвоєння знань дошкільниками, а також їх працездатність.

Для ефективного забезпечення вдосконалення гармонійного становлення дитини як повноцінного члена суспільства надзвичайно актуальним залишається питання про самостійність реакцій дітей, їх вільне право на вираження власних бачень, прояви своїх переконань шляхом надання їм можливості отримувати якісне навчально-виховне спрямування їх особистісних проявів за рахунок розвитку різноманітних поведінкових реакцій.

Автор здійснила аналіз головних умов ефективності застосування ігор при вивченні іноземної мови в закладах дошкільної освіти. Результативність дидактичних ігор залежить від методики їх організації та проведення. Акцентовано увагу на типах класифікацій ігор в сучасній педагогічній науці.

Необхідно створити систему ігрових методів навчання і виховання дітей, яка б відповідала сучасним потребам пізнавальних властивостей підростаючого покоління, забезпечила його особистісне зростання та індивідуальні риси діток належним чином. Гра має стати надзвичайно важливим і необхідним елементом абсолютно кожного заняття як чітка та суттєва, просто незамінна за своїм практичним значенням передумова становлення кожної дитини як особистості, активним учасником пізнавально-виховної діяльності в дошкільній установі. Таким чином, слід розглядати гру як варіативно-ситуативну мовленнєву вправу, в ході якої діти набувають такого безцінного досвіду спілкування.

Ключові слова: ігрова діяльність, діти дошкільного віку, іноземна мова.

Trofaiła Nataliia Dmytrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Child Psychology and Pedagogy, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 28 Sadova St., 28, Uman, 20304, <https://orcid.org/0000-0002-9865-6133>

THE IMPORTANCE OF USING GAME METHODS DURING LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article analyzes possible ways of using game methods in the process of learning a foreign language in preschool education institutions. Based on the analysis of numerous scientific works, it was found that one of the effective methods of learning a foreign language is the game method. Because a didactic game can make the transition to educational activities smoother and more comfortable for children. It increases the emotional component of the educational process and, above all, of each lesson, is able to significantly increase the efficiency of knowledge acquisition by preschoolers, as well as their work capacity.

In order to effectively ensure the improvement of the child's harmonious development as a full-fledged member of society, the question of the independence of children's reactions, their free right to express their own visions, manifest their beliefs by giving them the opportunity to receive high-quality educational and educational guidance of their personal manifestations through the development of various behavioral reactions remains extremely relevant.

The author carried out an analysis of the main conditions for the effectiveness of the use of games in learning a foreign language in preschool education institutions. The effectiveness of didactic games depends on the method of their organization and conduct. Attention is focused on the types of game classifications in modern pedagogical science.

It is necessary to create a system of game methods of learning and raising children, which would meet the modern needs of the cognitive properties of the younger generation, ensure their personal growth and individual traits of children in an appropriate manner. The game should become an extremely important and necessary element of absolutely every lesson as a clear and essential, simply irreplaceable in terms of its practical meaning, a prerequisite for the formation of each child as an individual, an active participant in cognitive and educational activities in a preschool institution. Thus, the game should be considered as a variable-situational speech exercise during which children gain such invaluable communication experience.

Keywords: game activity, children of preschool age, foreign language.

Постановка проблеми. Сучасний процес становлення особистості дитини не може бути відокремленим від її всебічного розвитку, вдосконалення її когнітивних, пізнавальних, емоційних властивостей.

Застосування ігрових методів і прийомів у системі закладів дошкільної освіти надає змогу маленьким вихованцям у повній мірі виявити свої приховані здібності, активно залучити їх до пізнавальної діяльності.

Залучення дітей до ігрового формату засвоєння знань, умінь і навичок значно покращить якість їх адаптивного механізму в подальшому, навчить правильному вираженню власної особистості в сучасному світі, допоможе краще розширити світогляд, надасть можливість краще зрозуміти себе і своє місце в суспільстві, яке надзвичайно швидко змінюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі чимало сучасних педагогів-дошкільників розуміють актуальність ігрових методів навчання і виховання дітей, все активніше використовують їх у своїй практичній діяльності. Зокрема психолого-педагогічні аспекти використання ігор у навчальному і виховному процесах, вивчали Н. Анікеєва, О. Булигіна, Д. Ельконін, М. Кларін, Н. Кудикіна, О. Мицик, В. Паламарчук, О. Савченко, Г. Селевко, Т. Марчій-Дмитраш. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки до проблеми застосування ігрової діяльності у формуванні особистості зверталися педагоги-дослідники: Н. Андрощук, Л. Артемова, Л. Билеєва, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, Д. Колодца, Я. Коменський, І. Коротков, А. Леськів, А. Макаренко, В. Махов, М. Монтессорі, Р. Мозола, В. Мухін, В. Сухомлинський, О. Тимошенко, К. Ушинський, Д. Хухлаєва, С. Цвек, А. Цьось, М. Шейко, Л. Шпачук, В. Яковлев, а також відомі психологи: Б. Ананьєва, І. Бех, Л. Волков, М. Демкова, Д. Ельконін, О. Запорожець, П. Каптерева, О. Леонтєв, О. Проскура, С. Рубінштейн та ін.

Питання ігрової діяльності дошкільників активно опрацьовують педагоги Л. Артемова, А. Богущ, Л. Іщенко, О. Чепка.

Саме зараз існує велика необхідність у подальшому розширення саме ігрових методів взаємодії дітей і вихователів, учителів та всіх, хто бере участь у становлення особистості дитини, відповідає за її гармонійний розвиток.

Мета статті - Теоретично обґрунтувати сутність поняття ігрових методів навчання у процесі вивчення іноземної мови в закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Дослідження останніх років доводять, що особливе значення для підвищення ефективності навчання та посилення мотивації вивчення іноземної мови має цілеспрямований комплексний вплив на емоційну сферу дітей. Велика роль у процесі впливу на емоції дітей належить ігровим методам навчання.

Використання ігор під час занять із дітьми дошкільного віку сприяє підвищенню інтересу вихованців до предмету, забезпечує стійку увагу, а це означає краще сприймання навчального матеріалу.

Гра також є засобом активізації іншомовної комунікації. Вона викликає інтерес та активність дітей, дає можливість проявити себе в цікавій для них діяльності, сприяє швидкому вивченню іншомовної лексики (особливо, якщо

знання цього мовного аспекту є неодмінною умовою активної участі в ігровій діяльності, а в окремих випадках – і здобуттям перемоги).

Крім того, гра дає можливість не тільки засвоїти вивчений навчальний матеріал, а й отримати нові знання, оскільки бажання виграти змушує дітей інтенсивніше думати, згадувати вже засвоєний матеріал і вивчати активно новий у процесі ігрової діяльності [3, с.48].

Не слід забувати й про те, що під час активного процесу навчання неодноразово в певній мірі може все таки виникати і частковий дефіцит рухової діяльності, який здатен гальмувати концентрацію уваги і зібраність дітей дошкільного віку.

Саме тому й попередити невеликий дефіцит активнішого фізичного руху та можливої відсутності бажання працювати в дітей допомагають різноманітні ігрові методи та прийоми навчально-виховної діяльності. Адже вони підвищують емоційний тонус дітей, знімають монотонність і фізичне напруження, дозволяють переключити їхню увагу з одного виду діяльності на інший, тобто дають можливість ефективно використовувати час заняття та досягати з часом високих результатів у навчанні.

Досліджено, що значний інтерес дітей дошкільного віку викликає використання у навчанні улюблених літературних персонажів, які є знайомими для них, зокрема казкових, мультиплікаційних тощо. Ігрові ситуативні вправи за участь таких персонажів оживляють заняття, викликають у дітей сильне бажання спілкуватися з ними [2, с.50].

Відповідно типовою формою заняття із дошкільниками є театралізована гра, яка характеризується широким застосуванням елементів гри, різних видів змагання, прихованих форм контролю, функціональної музики (відео та аудіо матеріалів), численних декорацій, комплексу предметно-ілюстративної наочності.

Про навчальну функцію гри відомо вже давно. Використовуючи її як засіб навчання, відомі педагоги стверджували, що в ній закладені великі потенційні можливості. Ігрові форми і методи роботи під час заняття активізують діяльність дітей, дають змогу виявити розумові та творчі здібності дітей [4, с. 4].

Під час роботи із дошкільниками ми маємо в переважній більшості випадків справу з навчальними іграми, що на відміну від розважальних, мають специфічну, чітко окреслену методичну мету, яку вихователь повинен завжди чітко собі уявляти.

Виділюють наступні особливості ігрової діяльності, що сприяють розвитку дітей:

- різноманітність предметного змісту ігор, що представляє широкий спектр знань про навколишній світ;
- емоційна привабливість, що забезпечує мотивацію до позитивного взаємодії з соціумом;

- практична спрямованість на творчість, що дає можливість самореалізації;

- досвід індивідуального проживання унікальних соціальних ролей;
- навички соціально адекватної поведінки.

К. Карасьова виокремила чинники, які забезпечують розвиток структурних компонентів мовлення в поєднанні мовленнєвої та ігрової діяльностей:

- спеціальна організація цих діяльностей, що ґрунтуються на особистісно-орієнтованій моделі взаємодії його учасників (вихователів і дітей) та на гуманістичному підході;

- система мовленнєвих технологій, спрямованих на перехід дитини від репродуктивних до креативних мовленнєвих та ігрових дій;

- функціональний характер мовленнєвої діяльності та ігрової. Дорослим важливо пам'ятати, що гра як діяльність відображає дійсність шляхом активного її перетворення.

Вихователю повинен сміятися і щиро радіти разом зі своїми вихованцями, підкреслюючи тим самим, що викладача іноземної мови в садочку в першу чергу цікавить ігровий зміст діяльності, а не навчальний. Бо якщо вихователю покаже певним чином свою мету вербально чи опосередковано, покаже якимось своїм навчальним зацікавленням, то гра для дітей перетвориться у звичайну справу і вони можуть таким чином дещо втратити свою первинну мотивацію. Хоча, звісно ж, що для будь-якого вчителя навчальна гра – це перш за все справа [4, с. 5].

Щоб гра посіла законне місце в житті дитини потрібно створювати належні умови, а саме:

- своєчасно збагачувати і практично узагальнювати дитячий досвід з різних видів діяльності;

- організовувати цільове ознайомлення з конкретною інформацією, яка використовуватиметься в грі;

- створювати розвивальне предметно-ігрове середовище (як засіб, умова та опора самої гри).

Певною мірою, гра є інструментом діагностики та самодіагностики, що дає можливість ненав'язливо, м'яко виявляти труднощі в спілкуванні та адаптаційні проблеми.

Завдяки грі у дітей закріплюються нові поведінкові навички, способи оптимальної взаємодії з однолітками, розвиваються вербальні й невербальні комунікативні вміння, інтенсифікуються процеси навчання, виховання та розвитку.

Сам факт, що гра пробуджує великий інтерес і чималу активність дітей, дає їм чудову можливість проявити себе та свою індивідуальність в цікавій для них діяльності, сприяє швидшому і надійнішому вивченню та закріпленню іншомовної комунікації, особливо, якщо таке знання матеріалу є чіткою

передумовою активної участі в ігровій діяльності, надає можливість для усебічного розкриття творчих бажань дітей.

Насправді, гра – це певна ситуація, яка неодноразово повторюється, і кожен раз у новому варіанті. Звісно ж, що в ході гри можуть виникати та виникають змагання. А бажання перемогти у свою чергу значно мобілізує думку гравців. Мовленнєве спілкування, яке включає не лише власне мовлення, але і жести, міміку тощо, має чітко вмотивований характер. Для мови гри, не дивлячись на деяку її запрограмованість, характерна також спонтанність, оскільки перемога залежить від точної та швидкої реакції, правильних та дотепних відповідей [4, с. 5].

Таким чином, слід розглядати гру як варіативно-ситуативну мовленнєву вправу, в ході якої діти набувають такого безцінного досвіду спілкування. Саме тому гра має стати надзвичайно важливим і необхідним елементом абсолютно кожного заняття як чітка та суттєва, просто незамінна за своїм практичним значенням передумова становлення кожної дитини як особистості, активним учасником пізнавально-виховної діяльності в дошкільній установі.

Ігри можна і потрібно використовувати абсолютно на всіх етапах навчання дошкільнят іноземної мови. Звичайно, що ігрові завдання повинні відповідати віковим та психологічним особливостям тієї чи іншої групи.

Гра є надзвичайно потужним засобом навчання, що охоплює різні види діяльності вивчення іншомовного спілкування. Це передусім слухання (аудіювання) та говоріння (усна іноземна комунікація). Вона здатна не тільки значно допомогти дітям поступово оволодіти засобами іншомовного спілкування, а ще й підсилити відчуття в дітей емоційного задоволення як у процесі гри безпосередньо, так і під час досягнення певних результатів, здобутків (місця в конкурсі, призи тощо).

Проведення занять з іноземної мови із активним застосуванням різних ігор, ігрового матеріалу підсилює емоційне реагування дітей щодо навчального матеріалу, а також уміле використання ігрових прийомів і методів роботи педагогом сприяє реалізації ще й виховної мети навчання, бо виховує любов, повагу й неабияку зацікавленість дошкільнят іншомовною культурою, англійським способом життя.

Вивчення іноземної мови дошкільниками, яка не лише озброює основами іншомовного спілкування, а є дієвим засобом розвитку, виховання, особистісного становлення дитини. Сучасні концептуальні підходи до навчання дітей іноземної мови враховують психофізіологічні можливості дітей дошкільного віку й вже сьогодні ми маємо «сім законів ефективного навчання іноземної мови» детально відпрацьовані і обґрунтовані Т. Шкваріною:

1. Формувати іншомовну комунікативну компетентність.

Дошкільний період результативний не стільки для навчання, скільки для розвитку, загальної освіти дитини. Метою вивчення іноземної мови в цей період має бути сприяння повноцінному, своєчасному розвитку дитини, її

адаптації до життя в суспільстві. Тому важливо формувати саме іншомовну комунікативну компетентність.

2. Навчати іншомовного спілкування, а не іншомовної мови.

Процес навчання іноземної мови має бути організованим і керованим грамотним педагогом так, щоб у дитини виникла потреба вживати іншомовний матеріал у власному мовленні. Така сформована потреба забезпечить дитині іншомовне спілкування у професійній діяльності дорослого життя.

3. Зразки мовлення – основа для формування іншомовної компетентності дошкільнят.

Навчання іноземній мові базується не на повторенні певних слів за педагогом, а в процесі спілкування. Тому важливо спонукати дитину до використання мовленнєвих кліше та часто вживаних висловів за темами близького та зрозумілого дитині оточення: наприклад, привітання, подяка, називання себе, команди до виконання дій тощо. Такі зразки підбираються з урахуванням потреб спілкування і виступають опорою для засвоєння мовного матеріалу. Формування мовленнєвої компетенції дошкільників реалізується саме у процесі засвоєння зразків мовлення.

4. Гра – провідний метод і форма навчання дошкільнят іноземної мови.

На заняттях з іноземної мови діти повинні постійно перебувати в умовах уявної мовної ігрової ситуації. Важливо використовувати форми і методи, які базуються на різноманітних компонентах ігрової діяльності. Дидактична гра виступає провідним методом розвитку іншомовного мовлення дітей дошкільного віку.

5. Провідна роль пізнавальної та ігрової діяльності.

За теорією діяльності обґрунтованої Л. Виготським, П. Гальперінім, О. Запорожцем, О. Леонтьєвим, у діяльності виділяють три взаємопов'язані складові: мотив, мету та виконання. Вивчаючи з дітьми іноземну мову, учитель обов'язково мотивує мовленнєву діяльність. Діяльність стає можливою лише тоді, коли є розуміння мети, яке породжується мотивом. А сам мотив залежить від потреби розмовляти іноземною мовою. Нажаль, така потреба у дошкільників відсутня. Тому їй необхідно поєднати іншомовну мовленнєву діяльність із пізнавальною та ігровою, які є «рідними» видами діяльності дитини дошкільного віку.

6. Заняття в системі – базова форма навчання дошкільнят іноземної мови.

Однотипні комплексні заняття у вивченні іноземної мови не мають результативності. Слід практикувати цикли занять за типом домінуючої навчальної діяльності, коли заняття не розпадаються на окремі, де виконується конкретний новий програмовий матеріал, а забезпечується чітка низка взаємопов'язаних циклів – тем, що в результаті й сприяє успішному засвоєнню іноземної мови.

7. Успіх породжує успіх.

Завдання, які підбирає вчитель, мають бути посильними для дітей дошкільного віку й цікавими. Лише відчуваючи ентузіазм, керуючись

внутрішньою мотивацією, дитина буде успішною. Навчання дошкільників іноземній мові слід організовувати таким чином, щоб ситуацію успіху дошкільник і вчитель відчували якомога частіше

Слід разом із тим зазначити, що ігри здатні настільки ефективно доповнити всі етапи вивчення і засвоєння іншомовного матеріалу, що їхнє вагомое терапевтичне значення для дитячої психіки важко переоцінити.

Узагальнюючи усе викладене вище, можна підкреслити, що ігрові методи навчання є зараз надзвичайно ефективними, оскільки гра домінує у свідомості дітей дошкільного віку та залишається одним із головних видів їх діяльності. Гра активізує всі психічні процеси дітей, розвиває логічне та абстрактне мислення, тренує концентрацію уваги.

Ігрові методи навчання здатні значно поліпшити моторику дошкільників, покращує їхню мотивацію та прекрасно адаптує їх до активного сприйняття іншомовної комунікації.

Висновки. Ефективність впровадження ігор у навчальну діяльність, залежить від належної підготовки педагогічного працівника, його високої кваліфікації, готовності до самоосвіти та саморозвитку і процесі застосування нових ігрових прийомів. Важливо, щоб він був здатний до адаптації залежно від потреб його вихованців, умів приймати рішення у процесі взаємодії зі своїми підопічними, видозмінювати та урізноманітнювати ігри залежно від необхідності в кожній конкретній ситуації.

Література:

1. Бойчук Ольга. For Fun And Profit. Навчаємо граючись. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 80 с.
2. Павлюк А. В. 200 ігор на уроках англійської мови. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 56с.
3. Камінська Надія. Ігрові моменти на уроках англійської мови. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 80 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. К.: Ленвіт, 1999. 320 с.
5. Ніколаєва С. Ю., Шерстюк О. М. Процеси вивчення та викладання іноземних мов // Іноземні мови. 2003. №3. С.50-55.
6. Петренко В. І. Методика організації і проведення ігор на уроці французької мови у 5 класі (з досвіду роботи) // Іноземні мови. 2004. №3. С.48-50.

References:

1. Boychuk Olga. (2009). For Fun And Profit. Navchajemo hraiuchys [For Fun And Profit. We learn by playing]. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. [in Ukrainian].
2. Pavlyuk A. V. (2010). 200 ihor na urokakh anhliiskoi movy. [200 games in English lessons]. Ternopil: Mandrivets. [in Ukrainian].
3. Kaminsky Nadia.(2008). Ihrovi momenty na urokakh anhliiskoi movy. [Game moments in English lessons]. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. [in Ukrainian].
4. Nikolayeva S. Yu. (1999). Metodyka navchannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh. [Methods of teaching foreign languages in secondary schools]. Pidruchnyk. K.: Lenvit. [in Ukrainian].

5. Nikolayeva S. Yu., Sherstyuk O. M. (2003) Protsesy vyvchennia ta vykladannia inozemnykh mov [Processes of learning and teaching foreign languages]. Inozemni movy, 3. [in Ukrainian].
6. Petrenko V. I. (2004). Metodyka orhanizatsii i provedennia ihor na urotsi frantsuzkoi movy u 5 klasi (z dosvidu roboty). [The method of organizing and conducting games in the French language class in the 5th grade (from work experience)]. Inozemni movy, 3. [in Ukrainian].